

3.4 อุทยานแห่งชาติภูเรือ

3.4.1 บทนำ

อุทยานแห่งชาติภูเรือ มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่ตำบลอาฮี ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ และตำบลลาดค่าง ตำบลหนองบัว ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 75,525 ไร่ หรือประมาณ 120 ตารางกิโลเมตร อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ $19^{\circ} 28'$ ถึง $19^{\circ} 43'$ เหนือ และ เส้นแวงที่ $101^{\circ} 40'$ ถึง $101^{\circ} 57'$ ตะวันออก ก่อตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 96 ตอนที่ 124 วันที่ 22 กรกฎาคม 2522 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 16 ของประเทศ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2549)

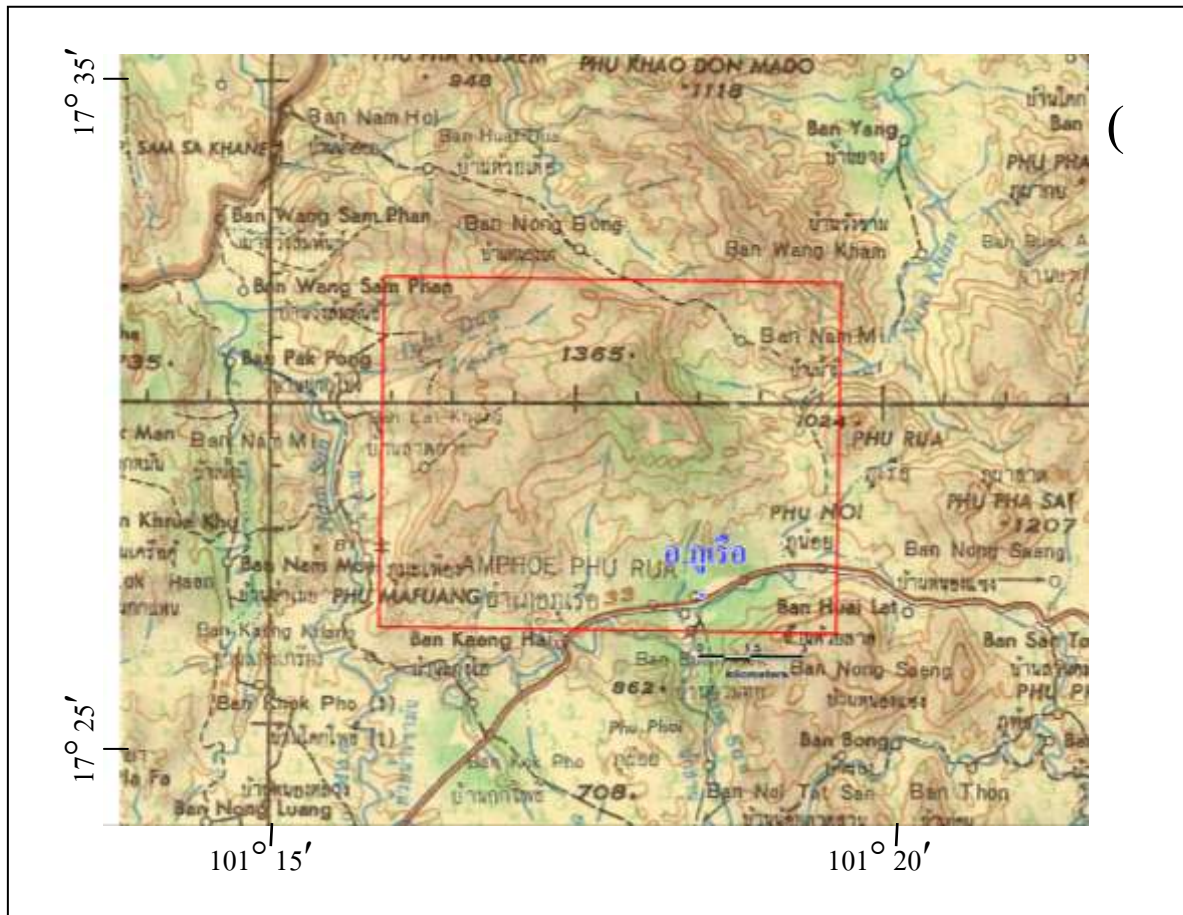
อุทยานแห่งชาติภูเรือ ประกอบด้วยเทือกเขาสูง ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว พื้นที่จะค่อยๆลาดลงไปทางตะวันตก โดยมีจุดสูงสุดอยู่ที่ยอดภูเรือ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,365 เมตร ส่วนพื้นที่บริเวณที่ตั้งอำเภอภูเรือ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 700 ถึง 1,100 เมตร ซึ่งจะเป็นได้ว่ามีความแตกต่างกันระหว่างยอดเขากับเชิงเขาประมาณเกือบ 700 เมตร ทำให้เมื่อมองจากระยะไกลอาจจินตนาการได้ว่า เป็นเรือสำเภานาคใหญ่ที่หัวเรือยกสูง หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้สภาพภูมิประเทศแบบนี้เป็นผลมาจากสภาพธรณีวิทยาและสภาพธรณีสัณฐานของหินในพื้นที่อุทยานฯ ซึ่งเป็นหินชั้นที่มีการเอียงตัวของชั้นหินจากยอดเขาเอียงเทไปทางเชิงเขา เรียกภูมิสัณฐานแบบนี้ว่า สันเขาเอ็ดได้(Cuesta) (ดังรูปที่ 3.4-1)

พื้นที่ป่าบนภูเรือจะประกอบด้วยป่าสนเขาบริเวณยอดภูเรือ สลับกับสวนหินและลานหินธรรมชาติสลับด้วยทุ่งหญ้าเป็นระยะ บริเวณถัดลงมาจะประกอบด้วยป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบเขา ป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง เป็นต้น ไม้พื้นล่างก็จะพบไม้ดอกหลายชนิด รวมทั้งเฟิร์นและมอส ในบริเวณที่มีความชื้นสูงหรือใกล้ริมห้วย เป็นต้น

สายน้ำที่สำคัญบนอุทยานแห่งชาติภูเรือ เช่น ห้วยไผ่ ห้วยทรายขาว ห้วยหินราช ห้วยบง และห้วยเกียงนา บางห้วยมีน้ำไหลตลอดปี และน้ำจะไหลรวมกับที่น้ำสาน จากน้ำจะไหลลงสู่แม่น้ำเหือง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับลาวต่อไป

3.4.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จากการที่อุทยานแห่งชาติแห่งนี้ ประกอบด้วยยอดเขาสูง จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นทั้งปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวอากาศเย็นมาก จนกระทั่งน้ำค้างบนยอดหญ้าแข็งตัวกลายเป็นเกล็ดน้ำแข็ง ซึ่งภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “แม่คะนึ่ง” อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีประมาณ $19-25^{\circ}\text{C}$ โดยอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,237 มิลลิเมตร/ปี มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 73%

รูปที่ 3.4 - 1 แผนที่ภูมิประเทศบริเวณพื้นที่ศึกษา

3.4.3 การเดินทาง

อุทยานแห่งชาติภูเรือ อยู่ห่างจากจังหวัดเลยประมาณ 52 กิโลเมตร ไปตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 203 ระยะทางประมาณ 48 กิโลเมตรจนถึงตัวอำเภอภูเรือ ข้างที่ว่าการอำเภอภูเรือมีทางแยกขวา เข้าไปยังที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ประมาณ 4 กิโลเมตร และถึงยอดภูเรืออีก 4.8 กิโลเมตร

3.4.4 สิ่งอำนวยความสะดวก

อุทยานแห่งชาติภูเรือ ได้จัดสร้างบ้านพักไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว จำนวน 6 หลัง ติดต่อได้ที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย 42000 โทร 0-4288-4144 หรือที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โทร 0-2562-0706 หรือ เว็บไซต์ <http://www.dnp.go.th>

3.4.5 พืชพรรณและสัตว์ป่า

ภูเรือ มีสภาพป่าหลายชนิดปะปนกันอย่างสวยงาม ทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดงดิบ ป่าสนเขา โดยเฉพาะยอดภูเรือ ประกอบด้วยป่าสนเขา สลับกับสวนหินธรรมชาติแซมด้วยพุ่มไม้เตี้ย สลับด้วยทุ่งหญ้าเป็นระยะ ไม้พื้นล่างที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ กุหลาบป่า มอส เฟิน และกล้วยไม้ที่สวยงาม เช่น ม้าวิ่ง สามปอย ไอยเรศ เอื้องคำ เอื้องผึ้ง เอื้องเงิน ซึ่งขึ้นตามต้นไม้และโขดหิน กล้วยไม้เหล่านี้จะออกดอกบานสะพรั่งให้ชมสลับกันไปตลอดทั้งปี

นอกจากนี้ ป่าภูเรือยังมีสัตว์ป่าที่ชุกชุมพอสมควร ที่พบบ่อย เช่น หมู กวางป่า หมูป่าหมาไน ลิง พญากระรอกดำ ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ป่า และชุกชุมไปด้วยกระต่ายป่า เต่าदीอย เต่าปูลูและนกชนิดต่างๆ ที่สวยงามอีกมากมาย โดยเฉพาะในฤดูหนาวจะอพยพมาจากประเทศจีนเป็นจำนวนมาก

3.4.6 สภาพธรณีวิทยาทั่วไป

สภาพธรณีวิทยาของบริเวณอุทยานแห่งชาติภูเรือและใกล้เคียงรองรับด้วยหินชุดโคราช (Khorat group) (กรมทรัพยากรธรณี, 2529) ซึ่งเป็นชั้นหินมหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic) หมวดหินห้วยหินลาด หมวดหินภูกระดึง หมวดหินพระวิหารและหมวดหินเสาขัว โดยมีหินอัคนีพุพวกหินทัฟฟ์ (Tuff) ไรโอไลต์และแอนดีไซต์ อยู่ทางตะวันออกของอุทยานแห่งชาติภูเรือ แต่ภายในอุทยาน ฯ ไม่พบหินอัคนี (ดังรูปที่ 3.4-2)

หมวดหินห้วยหินลาด

หมวดหินนี้ประกอบด้วยหินกรวดมนพื้นฐาน หินทรายสลับหินโคลนและหินโคลนสีเทาดำที่มีระเบียบชั้นสลับเป็นชั้นบางชั้น หมวดหินนี้แผ่กระจายกว้างขวางในพื้นที่ บริเวณอำเภอวังสะพุง อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย

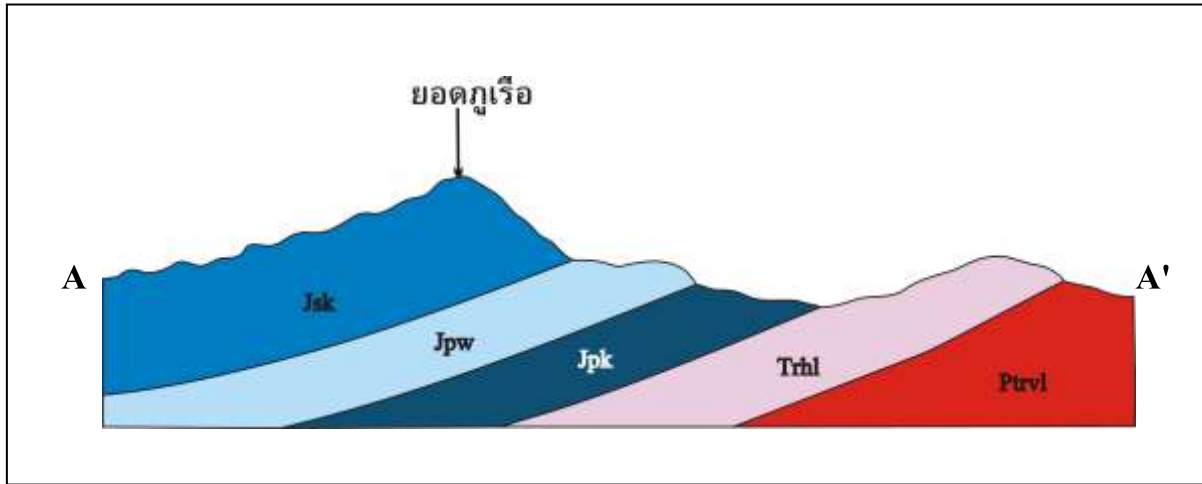
สภาวะแวดล้อมการตกตะกอนและภูมิอากาศโบราณ ชั้นหินของหมวดหินห้วยหินลาดเกิดจากการสะสมตัวในที่ราบลุ่มเชิงเขา ภายใต้ภูมิประเทศที่ไม่ราบเรียบ บางบริเวณมีหนองน้ำเล็ก ๆ ซึ่งในน้ำมีสารละลายของปูนอยู่สูง ในสภาวะภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนชื้นและค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นกึ่งแห้งแล้ง หมวดหินห้วยหินลาดมีอายุอยู่ในช่วงไทรแอสซิกตอนปลาย

ชนิดหิน	หน่วยหิน
Jsk	หินทรายแป้ง สีแดงแกมเทาถึงสีน้ำตาลแกมแดง
Jpw	หินทราย สีขาวถึงน้ำตาลอ่อน หินทรายแป้งสีน้ำตาลแกมแดง
Jpk	หินทรายแป้ง สีแดงม่วง สีนํ้าตาลแกมแดงถึงน้ำตาล
Trhl	หินทราย หินทรายแป้ง หินดินดาน สีเทาปนน้ำตาลถึงสีเทา
PTrv	ทัฟฟ์ แอลโกลเมอเรต ไรโอไลต์และแอนดิไซต์

 เส้นทางคมนาคม
 ตำแหน่งนันทนาการ

 A— A'
 จินตนาการภาพตัดขวาง A-A'

รูปที่ 3.4-2 แผนที่แสดงธรณิวิทยาบริเวณอุทยานแห่งชาติภูเรือ

ชนิดหิน	หน่วยหิน
Jsk	หินทรายแป้ง สีแดงแกมเทาถึงสีน้ำตาลแกมแดง หมวดหินเสาขัว
Jpw	หินทราย สีขาวถึงน้ำตาลอ่อน หินทรายแป้งสีน้ำตาลแกมแดง หมวดหินพระวิหาร
Jpk	หินทรายแป้ง สีแดงม่วง สีนํ้าตาลแกมแดงถึงน้ำตาล หมวดหินภูกระดึง
Trhl	หินทราย หินทรายแป้ง หินดินดาน สีเทาปนน้ำตาลถึงสีเทา หมวดหินห้วยหินลาด
PTrv	ทัฟฟ์ แอกลิตเมอเรต ไรโอไลต์และแอนดีไซต์

รูปที่ 3.4-3 แสดงจินตนาการภาพตัดขวางแนว A-A'

หมวดหินภูกระดึง

หมวดหินภูกระดึงประกอบด้วยหินทรายแป้ง หินโคลน หินทรายและหินกรวดมน สีแดงปนม่วง นอกจากนี้ยังพบชั้นของกรวดเม็ดปูนและชั้นบางของกรวดและเม็ดซิลิกา (calcrete nodules, caliches และ nodular silcretes) อยู่ในชั้นบนสุดของหินโคลน ในบางแห่งมีหินทรายสีขาวปนทรายชั้นหนา 5-10 เมตร สลับอยู่หลายชั้น

สภาวะแวดล้อมการตกตะกอนและภูมิอากาศโบราณ หมวดหินภูกระดึงเกิดจากการสะสมตัวของตะกอนในแม่น้ำแบบโค้งตัว ที่มีกระแสธารน้ำรุนแรงตามร่องน้ำและหลังจากนั้นจึงเป็นการตกตะกอนบริเวณสองฝั่งของที่ราบลุ่มแม่น้ำ หนองและบึง ในสภาวะภูมิอากาศค่อนข้างถึงแห้งแล้ง หมวดหินภูกระดึงมีอายุอยู่ในช่วงจูแรสซิกตอนกลางถึงตอนปลาย

หมวดหินพระวิหาร

หมวดหินพระวิหารประกอบด้วยหินทราย (sandstones) สีขาวปนเหลือง เม็ดละเอียดถึงหยาบ มีการัดขนาดและความมนดี ประกอบด้วยเม็ดควอร์ตซ์เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหินทรายแข็ง (siltstones) หินโคลน (mudstones) ชั้นบาง ๆ และหินกรวดมน (conglomerates)

สภาวะแวดล้อมการตกตะกอนและภูมิอากาศโบราณ หมวดหินพระวิหารเกิดจากการสะสมตัวและตกตะกอนจากแม่น้ำชนิดประสานสายและโค้งตัว (braided and occasional meandering rivers) ในสภาพภูมิอากาศที่ค่อนข้างกึ่งแห้งแล้งและร้อนชื้น หมวดหินพระวิหารพบหินเป็นหน้าผาของภูเขาในปัจจุบัน อายุหมวดหินพระวิหาร มีอายุอยู่ในช่วงระหว่างตอนกลางของยุคจูแรสซิกถึงครีเทเชียสตอนต้น

หมวดหินเสาขัว

หมวดหินเสาขัวประกอบด้วยชั้นหินสลับกันเป็นแบบวัฏจักรของหินโคลนปนทราย แป้งสีน้ำตาลแกมแดง สลับกับหินทรายแป้ง หินทรายเม็ดละเอียดถึงปานกลาง และหินกรวดมนกับชั้นของก้อนทรงมนและเปลือกแข็งของปู (caliches, calcrete nodules) และชั้นบาง ๆ ของก้อนทรงมนของซิลิกา (thin-bedded and nodular silcretes)

สภาวะแวดล้อมการตกตะกอนและภูมิอากาศโบราณ หมวดหินเสาขัวเกิดจากการสะสมตัวและตกตะกอนจากแม่น้ำโค้งตัว ที่พบว่าการตกตะกอนในร่องน้ำทั้งหินกรวดมน หินทราย และตะกอนที่สะสมตัวในที่ราบน้ำท่วมขัง ในสภาพอากาศที่เป็นแบบกึ่งแห้งแล้ง

หมวดหินเสาขัวจัดได้ว่าเป็นหมวดหินที่พบซากดึกดำบรรพ์สัตว์มีกระดูกสันหลังมากที่สุด ในบรรดาหินมหายุคมีโซโซอิกทั้งหลายที่พบในประเทศไทย ประกอบด้วย ปลาฉลามน้ำจืด ไดโนเสาร์ทั้งประเภทกินเนื้อและกินพืชและหอยกาบคู่ หมวดหินเสาขัวมีอายุในช่วงครีเทเชียสตอนต้น

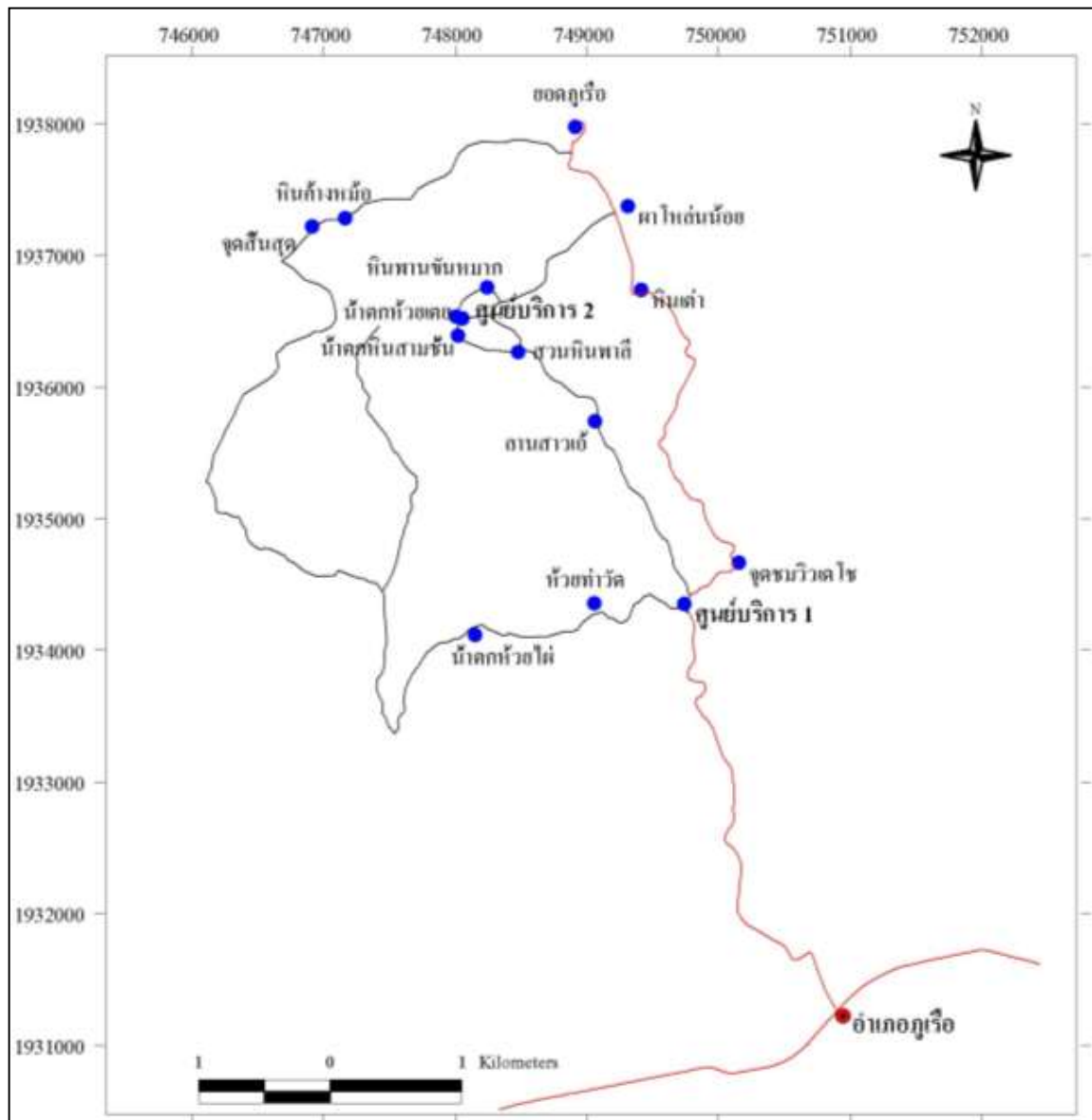
3.4.3 แหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติภูเรือ

แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูเรือ มีหลากหลายแบบ ขึ้นกับสภาพภูมิประเทศ เช่น บริเวณที่สูงยอดดอย ก็จะมีหน้าผาที่สามารถมองทิวทัศน์บริเวณรอบข้างได้ไกล และมักจะมีป่าสนเขาสองใบและสามใบ แบบยอดภูกระดึง บริเวณที่มีความสูงถัดลงมา ก็จะเป็นพื้นที่ลาดเอียงที่มักจะมีพลาโนหินหรือกลุ่มหินแปลก ๆ สลับกับทุ่งหญ้าหรือป่าไม้เป็นบริเวณที่น่าสนใจ ส่วนบริเวณที่ใกล้ที่ลุ่มก็จะเป็นบริเวณที่พบธารน้ำหรือน้ำตกที่สวยงามได้หลายแห่ง (รูปที่ 3.4-4)

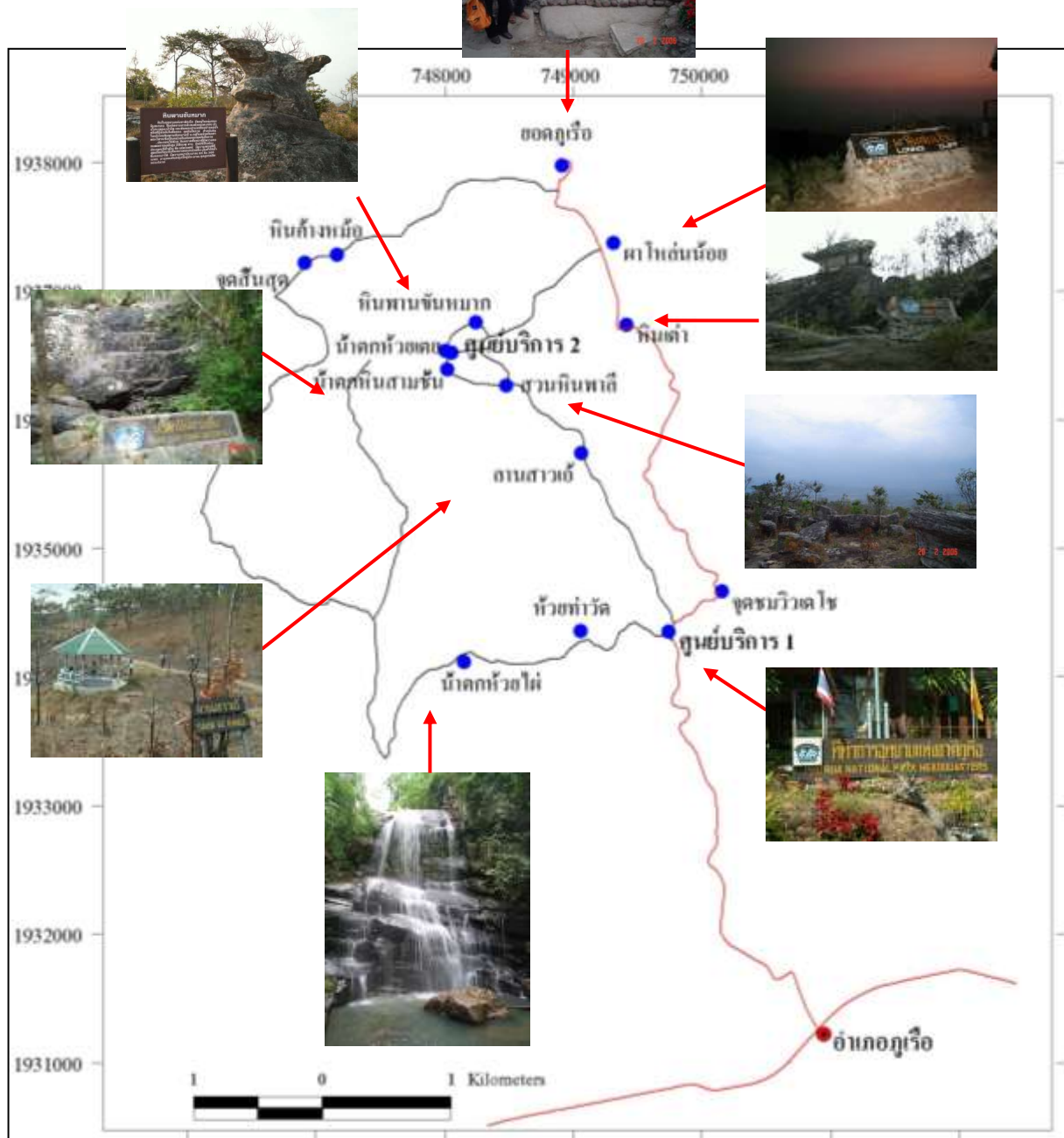
แหล่งท่องเที่ยวภูเรือสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้หรือติดกับถนนที่รถสามารถเข้าไปได้ถึงและนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถแวะชมทิวทัศน์ได้ โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางไม่มาก เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่มีเวลาน้อยในการมาเยี่ยมชม และอีกแบบหนึ่งก็คือ

แหล่งท่องเที่ยวที่ต้องใช้การเดินเท้าถึงจะสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแบบนี้ นักท่องเที่ยวจะต้องมีเสลามากพอหรือต้องพักค้างคืนจึงจะสามารถเข้าถึงได้(รูปที่ 3.4-5)

แหล่งท่องเที่ยวแบบแรก ที่รถสามารถเข้าถึงได้ คือ บริเวณที่ใกล้เส้นทางจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูเรือ หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 1 ไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจคือ จุดชมวิวดูโข หินเต่า ผาโหล่นน้อย ยอดภูเรือ เป็นต้น

รูปที่ 3.4-4 แผนที่แสดงที่ตั้งอุทยานแห่งชาติภูเรือ

รูปที่ 3.4-5 แผนที่แสดงจุดนัดพบการบริเวณอุทยานแห่งชาติภูเรือ

แหล่งท่องเที่ยวแบบที่สอง เน้นการเดินเท้า คือ เส้นทางเดินเท้าจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 1 ไปยังลานสาวเอ้ ผ่านสวนหินพาลี ไปยังน้ำตกหินสามชั้น น้ำตกห้วยเตย หินพานขันหมาก แล้วกลับมายังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 2 พักค้างแรมหรือกลับมาพักที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 1

ถ้ามีเวลามากพอก็เริ่มต้นจาก การดูพระอาทิตย์ขึ้นที่ยอดภูเรือที่มีความสูง 1,365 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลางหรือบริเวณผาโหล่นน้อย แล้วกลับมายังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวแห่งที่ 2 เดินชมธรรมชาติ ตามเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ “ดงปราบปราน” โดยมีจุดที่น่าสนใจ คือ หินพานขันหมาก ป่าสนเขา รอยรอยแห่งความสมบูรณ์ ไทร : นักบุญหรือนักฆ่าแห่งพงไพร การหมุนเวียนสสารและพลังงาน : เห็ด รา แล้วกลับมาศูนย์บริการฯ ที่ 2

3.4.4 แหล่งท่องเที่ยวแบบรถเข้าถึงได้

บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติภูเรือ เป็นจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวควรเข้าแวะชม สอบถามข้อมูล และขึ้นบันหรือติดต่อที่พิชานอุทยาน ฯ ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจ มีภาพตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวของอุทยาน ฯ

ถัดจากศูนย์บริการฯ ที่ 4 ผ่านจุดชมวิวกุเวศ ที่มักจะเป็นจุดชมพระอาทิตย์ตกเพื่อที่จะได้สะดวกในการกลับเข้าที่พักเมื่อพระอาทิตย์ตกมืดค่ำแล้ว

หินเต่า

จุดชมวิวหินแปลกตา รูปร่างคล้ายเต่า เมื่อมองจากบริเวณถนนเข้าไปจะจินตนาการได้ว่า มีหินที่ยื่นออกไปคล้ายหัวเต่าและกระดองเต่า

ความสนใจทางธรณีวิทยา คือ การที่หินจะปรากฏเป็นรูปทรงแปลก ๆ เช่นนี้ได้ ก็เนื่องจากความทนทานต่อการผุพังที่ไม่เท่ากัน โดยชั้นหินปิดทับ (cap rock) จะเป็นชั้นหินที่มีความทนทานมากกว่าที่อยู่ได้ลงมา ทำให้มีส่วนที่คงทนที่ยื่นออกไปจากชั้นหินตอนล่างคล้ายร่ม ซึ่งจะมีรูปร่างแปลกแตกต่างกันออกไป

รูปที่ 3.4-6 แสดงจุดชมวิวหินเต่า

ผาโหล่นน้อย

ผาโหล่นน้อยเป็นหน้าผาที่อยู่บนหมวดหินเสาขัว วางตัวอยู่บนหมวดหินพระวิหาร ซึ่งเป็นบริเวณหน้าผา แล้วบริเวณลาดเชิงเขาและที่ราบเป็นช่วง หมวดหินภูกระดึงและห้วยหินลาด การที่พบหน้าผาในหินชั้น แสดงว่า บริเวณนั้นจะต้องรองรับด้วยหน่วยหินที่มีความคงทนต่อการกัดกร่อนผุพังมากกว่าบริเวณข้างเคียง และชั้นหินจะมีการเอียงเทไปทางด้านลาดหรือที่ราบหลังภูเขาภูนั้น ซึ่งมีค่าสัฟท์ทางธรณีวิทยาที่เรียกสภาพภูมิประเทศแบบนี้ว่า เทือกเขาแบบสันอีโต้ (cuesta) โดยมีด้านสันอีโต้เป็นบริเวณหน้าผา ซึ่งหินมีความคงทนมากกว่าบริเวณด้านลาด

รูปที่ 3.4-7 แสดงจุดชมวิวบริเวณผาโหล่นน้อย

รูปที่ 3.4-8 แสดงทิวทัศน์บริเวณผาโหล่นน้อย

ยอดภูเรือ

ยอดภูเรือ เป็นจุดที่สูงที่สุดของอุทยานแห่งชาติภูเรือ โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,365 เมตร มีลักษณะเป็นหน้าผาสูงชัน แต่บริเวณยอดภูเรือมีที่ราบเป็นลานกว้าง ณ จุดนี้จึงทำให้สามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามได้รอบด้าน ซึ่งในวันที่อากาศแจ่มใสยังสามารถมองเห็นแม่น้ำเหืองและแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่กั้นพรมแดนระหว่างไทย-ลาว

ในฤดูหนาวบริเวณยอดภูเรือ จะมีอากาศที่หนาวเย็นมาก ซึ่งในบางปีจะมีอุณหภูมิลดถึง 0 องศาเซลเซียส จึงทำให้นักท่องเที่ยวมาพักผ่อนเป็นจำนวนมากพร้อมทั้งทางอุทยานแห่งชาติภูเรือและชาวอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ยังได้ประดิษฐานพระพุทธรูปนาวาบรรพต ไว้บริเวณยอดภูเรือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้กราบไหว้บูชา

รูปที่ 3.4- 9 แสดงจุดชมวิวบริเวณยอดภูเรือและพระพุทธรูปนาวาบรรพต

3.4.5 แหล่งท่องเที่ยวแบบเน้นการเดินเท้า

เส้นทางเดินเท้าจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 1 ไปยังลานสาวเอ้ผ่านสวนหินพาลี ไปยังน้ำตกหินสามชั้น น้ำตกห้วยเตย หินพานขันหมาก แล้วกลับมายังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 2 พักค้างแรมหรือกลับมาพักที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 1

ลานสาวเอ้

ลานสาวเอ้เป็นบริเวณทุ่งหญ้าโปร่ง มีต้นสนสองใบ สมใบอยู่บ้าง เนื่องจากความโปร่งจึงทำให้สามารถมองเห็นทิวทัศน์ต่าง ๆ ได้ไกลและปลอดโปร่ง ประกอบกับมีศาลาพักร้อนแบบหกเหลี่ยมเป็นที่พักเหนื่อยระหว่างทาง ทำให้บริเวณนี้ดูสดชื่นขึ้นมา

ในบริเวณลานหินใกล้กับศาลาพักร้อนมีหินหลายก้อน ที่แสดงสภาพธรณีวิทยาที่เป็นแบบจำลองของสภาพภูมิประเทศที่ใหญ่ขึ้นมาได้ คือ หินที่มีความคงทนต่อการกัดกร่อนไม่เท่ากัน เกิดเป็นคล้ายเสาเล็ก ๆ บริเวณปลายของก้อนหินขนาดใหญ่ ซึ่งการเกิดของหินแบบนี้ ก็จะค่อย ๆ พัฒนาหินรูปร่างแปลก ๆ ในที่สุด เพียงแต่ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน

รูปที่ 3.4-10 แสดงจุดชมวิวและลานหินบริเวณลานสาวเอ้

สวนหินพาลี

สวนหินพาลี เป็นกลุ่มของก้อนหินขนาดใหญ่ ที่มีลวดลายภายในก้อนหิน หลากหลายแบบ ลวดลายเหล่านั้นเกิดจาก กระบวนการที่พัดพาตะกอนมาตกสะสมกระทั่ง กลายเป็นหินเมื่อระยะเวลาผ่านไปหลายล้านปี

ลวดลายดังกล่าว เช่น ลายเฉียงระดับของชั้น (cross-bedding) ที่เกิดจากการทับถมของ ตะกอนทรายในลำน้ำ แบบเคลื่อนที่ไปข้างหน้า เกิดเป็นแนวเฉียงจากระดับ ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลง ระดับของทางน้ำทำให้เกิดเป็นฐานสำหรับชั้นหินชุดต่อไป เกิดเป็นแนวเฉียงระดับขึ้นมาอีกเป็นเช่นนี้ หลายครั้ง ก็จะพบว่าหินก้อนนั้นมีชั้นแนวเฉียงระดับหลายแนว ซึ่งถ้ามีผู้ศึกษาก็จะสามารถทราบได้ว่า ทางน้ำโบราณที่พัดพาตะกอนมาจนทำให้เกิดชั้นหินเฉียงระดับ ดังกล่าว ไหลมาจากทิศทางใด

นอกจากนี้ยังพบว่ามีก้อนหินบางก้อน มีไม้มาค้ำไว้บริเวณฐานของก้อนหินจำนวนมาก ตาม คติความเชื่อของชาวอีสานว่า เอาไม้ไปช่วยค้ำคุณให้ชีวิตมีผู้ค้าชูสนับสนุน

หินบางก้อนมีรอยแตกเป็นรูปหลายเหลี่ยม มองคล้ายก้อนสมองก็มี เกิดเนื่องจากหินมีรอย แตกแล้วรอบ ๆ รอยแตกนั้น เกิดผุพังไป จนกลายเป็นรูปหลายเหลี่ยม

ในช่วงที่เดินผ่านร่องห้วย จะสามารถสังเกตได้ว่า บางห้วยหินจะมีแนวแตกเป็นรอยยาวและมี หลุมรูปกลม อยู่ตามแนวรอยแตกนั้น หลุมที่มีปากหลุมกลม ๆ นั้น มีชื่อเรียกทางธรณีวิทยาว่า หลุมกุ่มภ ลักษณ์ (pot hole) ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะของน้ำบริเวณท้องน้ำ เนื่องจากเมื่อน้ำไหลผ่านบริเวณที่มีระดับ ไม่สม่ำเสมอ น้ำบางส่วนจะเกิดการไหลวนกลับ ประกอบกับมีตะกอนขนาดใหญ่ เช่น ทราย หรือ กรวด ตามท้องน้ำไหลตามน้ำ ก็จะขัดสีจนบริเวณนั้นกลายเป็นหลุมในที่สุด

รูปที่ 3.4-11 แสดงป้ายบริเวณสวนหินพาลี

รูปที่ 3.4-12 แสดงก้อนหินที่มีลักษณะทางธรณีวิทยาที่น่าสนใจบริเวณสวนหินพาลี

รูปที่ 3.4-13 แสดงก้อนหินที่มีไม้ค้ำและการแตกแบบระแหงโคลน (mud crack) บริเวณผิวหน้าของหิน

รูปที่ 3.4-14 แสดงหลุมกุ่มกักขังบริเวณสวนหินพาลี 1

รูปที่ 3.4-14 แสดงหลุมกุ่มกัลกษณ์บริเวณสวนหินพาลี 2

น้ำตกหินสามชั้น

การเกิดของน้ำตกที่เป็นชั้น ๆ ในกรณีของหินชั้น จะเกิดเนื่องจากหินมีรอยแตกที่ตั้งฉากกับทิศทางการไหลของน้ำ เมื่อน้ำไหลผ่าน ผลาญหินน้ำก็จะกัดเซาะลึกลงไป ในรอยแตกจะโนที่สุดก็จะกลายเป็นผาขนาดเล็กเป็นชั้น ๆ

รูปที่ 3.4-15 แสดงน้ำตกหินสามชั้น

น้ำตกห้วยไผ่

น้ำตกห้วยไผ่ถือได้ว่าเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามที่สุดของอุทยานแห่งชาติภูเรือ เป็นน้ำตกที่มีลักษณะสูงชัน โดยมีความสูงประมาณ 30 เมตร บริเวณชั้นล่างของน้ำตกมีลักษณะเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้ ในฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำมาก และมีสายน้ำที่พุ่งแรงลงสู่บริเวณแอ่งด้านล่างทำให้เกิดทิวทัศน์ที่สวยงาม ส่วนในฤดูแล้งปริมาณน้ำจะน้อย แต่ยังมีน้ำไหลลงสู่แอ่งด้านล่างกระทบกับก้อนหินและโขดหินทำให้เกิดเสียงดังและสวยงาม

สำหรับน้ำตกห้วยไผ่นี้ ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ห่างจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติภูเรือประมาณ 2.5 กิโลเมตร โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ใช้เป็นแหล่งน้ำทำน้ำประปาให้แก่ชาวอำเภอภูเรือ จึงถือได้ว่าเป็นน้ำตกที่มีความสำคัญมาก ทั้งทางด้านอุปโภค-บริโภค และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

รูปที่ 3.4-16 แสดงน้ำตกห้วยไผ่

หินพานขันหมาก

หินพานขันหมาก ก็เป็นก้อนหินอีกก้อนหนึ่งที่มีความน่าสนใจ โดยมีปลายของยอดก้อนหินยื่นออกไปจากบริเวณฐานมีลักษณะคล้ายพาน ประกอบกับมีนิทานเล่าเรื่อง การแห่ขันหมาก มีตำนานพื้นบ้านเล่าสืบต่อกันมาว่า ในสมัยก่อนภูเรือมีชื่อเดิมที่ชาวบ้านเรียกว่า ภูท่ง เจ้าเมืองภูท่งมีพระสหายที่เป็นเจ้าเมืองคือ ภูครั้ง (ภูเขาที่อยู่ตรงข้ามกับภูเรือ) เจ้าเมืองภูท่งมีธิดา ส่วนเจ้าเมืองภูครั้งมีโอรส ต่างฝ่ายต่างก็ต้องการให้ทั้งสองเป็นทองแผ่นเดียวกัน แต่ธิดาของเมืองภูท่งนั้นมีคนรักอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาโอรสของเมืองภูครั้งก็ได้ยกขบวนขันหมากมาสู่ขอแต่ธิดาของเมืองภูท่งได้หลบหนีไปกับคนรักของตน จึงทำให้โอรสของเมืองภูครั้งโกรธมาก ถึงกับอาละวาดเตะขันหมากทิ้ง กลายเป็น “หินพานขันหมาก” ที่มีลักษณะคล้ายพานคว่ำอยู่ และได้สาปให้ทาสบริวารที่ติดตามมาด้วยกลายเป็นท่งหินที่ “สวนหินพาลี” และได้สร้าง “หินพระศิวะ” ไว้แทนตัวเองเพื่อให้คนได้เคารพบูชา แล้วสาปตัวเองให้กลายเป็นเต่า ซึ่งเป็นที่มาของ “หินเต่า” เพื่อประชดตนเองที่มีความโง่เขลา

แต่สภาพธรณีวิทยาของหินพานขันหมากที่ตั้งเป็นป่ายอยู่น้ำก้อนหินที่อธิบายว่า เกิดจากตะกอนลำน้ำทะเลและน้ำจืดและดินคอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเป็นความเข้าใจผิด เพราะการเกิดหินชุดโคราชเป็นตะกอนที่เกิดบนบก ในสภาพกึ่งแห้งแล้ง ไม่ได้เกิดจากน้ำทะเล หรือใกล้น้ำทะเลที่เป็นดินคอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และจากแผนที่ธรณีวิทยาของกรมทรัพยากรธรณี ระบุว่า บริเวณดังกล่าวอยู่ในหมวดหินเสาขัว ไม่ใช่หน่วยหินพระวิหาร จึงควรแก้ไขป้ายดังกล่าวให้ถูกต้องและช่วงอายุในช่วงตอนกลางของยุคจูแรสซิกถึงตอนต้นของยุคไครเทเชียส

รูปที่ 3.4-17 แสดงก้อนหินที่เรียกว่าหินพานขันหมาก

หินค้างหม้อ

หินค้างหม้อเป็นกลุ่มก้อนหินที่มีฐานรองคล้ายก้อนเส้า 3 ก้อน และมีเหมือนหม้อข้าว ตั้งอยู่
ชั้นบนก้อนเส้าหิน

รูปที่ 3.4-18 แสดงก้อนหินที่มีฐานรองคล้ายก้อนเส้า 3 ก้อนบริเวณหินค้างหม้อ

3.4.6 เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ

เริ่มต้นจากศูนย์บริการฯ 1 ไปตามทางเดินเท้าที่มีป้ายบอกระยะทางและทิศทางที่จะไปสภาพ
ระหว่างทางจะผ่านพื้นที่บริเวณป่าโปร่ง ลานหิน หุ่นหญ้า ป่าสนสองใบ และก้อนหินรูปร่างแปลก ๆ และ
มีเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ ตลอดการเดินทาง

เส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ “ดงปราบพราณ”

เส้นทางเดินเท้านี้เริ่มจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยว 2 ไปยังหินพานขันหมาก ผ่าน
บริเวณป่าสนเขา รอยต่อระหว่างป่าสนเขากับป่าดิบแล้ง จนไปออกยังจุดเริ่มต้นของสายธาร

รูปที่ 3.4-19 แสดงเส้นทางเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ “ดงปราบพราณ”

1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 2

รูปที่ 3.4-20 แสดงจุดเริ่มต้นเส้นทางเดินเท้า ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ 2

2. หินพานขันหมาก

รูปที่ 3.4-21 แสดงจุดที่สองของเส้นทางการเดินเท้าจะพบหินพานขันหมาก

3. ป่าสนเขา

รูปที่ 3.4-22 แสดงจุดที่สามของเส้นทางการเดินเท้าจะพบป่าสนเขา

4. ป่าดิบเขา

รูปที่ 3.4-23 แสดงจุดที่สี่ของเส้นทางการเดินเท้าจะพบป่าดิบเขา

5. รอยต่อแห่งความอุดมสมบูรณ์

รูปที่ 3.4-24 แสดงจุดที่ห้าของเส้นทางการเดินเท้าจะพบรอยต่อแห่งความอุดมสมบูรณ์

บริเวณนี้ จะสังเกตเห็นว่าสภาพป่าด้านหน้าจะมีความแตกต่างกับป่าดิบเขาอย่างชัดเจน บริเวณที่เป็นแนวเชื่อมต่อของป่าสองชนิดเช่นนี้เรียกว่า รอยต่อของป่า หรือ Ecotone อันเป็นสภาพที่มีความสำคัญทางระบบนิเวศอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นบริเวณที่สามารถพบชนิดของสิ่งมีชีวิต ได้หลากหลายกว่าปกติ

เราจะพบสนสองใบซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในป่าสนเขา ผสมพันธุ์ไม้ในป่าดงดิบเขา ซึ่งมีไม้จำพวก ก่อ ยาง ไทร เมื่อมีพืชที่ใช้เป็นอาหารได้หลายชนิดเราก็จะพบสัตว์ป่าได้หลากหลายชนิดเช่นกัน กฎเกณฑ์ข้อนี้จึงเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายได้ว่า บริเวณที่มีพันธุ์ไม้หลายชนิดย่อมทำให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพได้เช่นกัน เราจะสามารถพบลักษณะทางนิเวศเช่นนี้ได้ตามริมลำธารชายป่า

6. ไทร

รูปที่ 3.4-25 แสดงจุดที่หกของเส้นทางการเดินเท้าจะพบต้นไทร

7. การหมุนเวียนของสารและพลังงาน

รูปที่ 3.4-26 แสดงจุดที่เจ็ดของเส้นทางการเดินเท้าจะพบการหมุนเวียนของสารและพลังงาน

8. จุดเริ่มต้นของสายธาร

บริเวณนี้จะเป็นจุดสบของลำธารสองสายมีลักษณะทางธรณีวิทยาที่น่าสนใจ คือ กุมภลักษณ์
ดังได้อธิบายการเกิดไว้ในช่วงก่อนหน้านี้แล้ว

รูปที่ 3.4-27 แสดงจุดที่เปดของเส้นทางการเดินเท้าจะพบจุดเริ่มต้นของสายธาร

3.4.7 สรุป

อุทยานแห่งชาติภูเรือ มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่ตำบลอาฮี ตำบลท่าลี่ อำเภอท่าลี่ และตำบลลาดค่าง ตำบลหนองบัว ตำบลร่องจิก อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 75,525 ไร่ หรือประมาณ 120 ตารางกิโลเมตร ก่อตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 96 ตอนที่ 124 วันที่ 22 กรกฎาคม 2522 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 16 ของประเทศ

อุทยานแห่งชาติภูเรือ ประกอบด้วยเทือกเขาสูง ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว พื้นที่จะค่อยๆลาดลงไปทางตะวันตก โดยมีจุดสูงสุดอยู่ที่ยอดภูเรือ หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มองไกล ๆ คล้ายกับเรือสำเภาใหญ่ ทั้งนี้สภาพภูมิประเทศแบบนี้เป็นผลมาจากสภาพธรณีวิทยาและสภาพธรณีสัณฐานของหินในพื้นที่อุทยานฯ ซึ่งเป็นหินชั้นที่มีการเอียงตัวของชั้นหินจากยอดเขาเอียงเทไปทางเชิงเขา เรียกภูมิณฐานแบบนี้ว่า สันเขาเอี๊ยะ(Cuesta)

สภาพภูมิอากาศ มีอากาศเย็นเกือบตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาวบางครั้งน้ำค้างบนยอดหญ้าแข็งตัวกลายเป็นเกล็ดน้ำแข็ง เรียกว่า “แม่คะนิง”

ภูเรือ มีสภาพป่าหลายชนิดปะปนกันอย่างสวยงาม ทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดงดิบ ป่าสนเขา โดยเฉพาะยอดภูเรือ ประกอบด้วยป่าสนเขา สลับกับสวนหินธรรมชาติ

สภาพธรณีวิทยาของบริเวณอุทยานแห่งชาติภูเรือและพื้นที่ใกล้เคียงรองรับด้วยกลุ่มหินโคราช (Khorat group) ซึ่งเป็นชั้นหินมหายุคมีโซโซอิก(Mesozoic) ประกอบด้วยหมวดหินต่างๆ ดังนี้ หมวดหินห้วยหินลาด หมวดหินภูกระดึง หมวดหินพระวิหาร หมวดหินเสาขัว และหมวดหินโคกกรวด

แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติภูเรือ มีหลากหลายแบบ ขึ้นกับสภาพภูมิประเทศ เช่น บริเวณที่สูงยอดดอย ก็จะมีหน้าผาที่สามารถมองทิวทัศน์บริเวณรอบข้างได้ไกล และมักจะมีป่าสนเขาสองใบและสามใบ แบบยอดภูกระดึง บริเวณที่มีความสูงถัดลงมา ก็จะเป็นพื้นที่ลาดเอียงที่มักจะพบลานหินหรือกลุ่มหินแปลก ๆ สลับกับทุ่งหญ้าหรือป่าไม้เป็นบริเวณที่น่าสนใจ ส่วนบริเวณที่ใกล้ที่ลุ่มก็จะเป็นบริเวณที่พบธารน้ำหรือน้ำตกที่สวยงามได้หลายแห่ง

แหล่งท่องเที่ยวภูเรือสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้หรือติดกับถนนที่รถสามารถเข้าไปได้ถึงและนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถแวะชมทิวทัศน์ได้ โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางไม่มาก เหมาะสำหรับผู้ที่เวลาน้อยในการมาเยี่ยมชม และอีกแบบหนึ่งก็คือแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องใช้การเดินเท้าถึงจะสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแบบนี้ นักท่องเที่ยวจะต้องมีเวลามากพอหรือต้องพักค้างคืนจึงจะสามารถเข้าถึงได้